

20 בפברואר, 2016

השוואת התועלת והנזק של בחירה לוגית לעומת חזותית

כתב: אבי הראל

רקע

הגירסאות הנוכחיות של התקן ושל התוכנות לעריכת טקסטים דו-כיווניים הנפוצות בשוק תומכות בבחירת טקסט מתוך החוצץ הלוגי, ואינן תומכות בבחירה מתוך החוצץ החזותי.

לאחרונה הועלתה הצעה לשנות את התקן כך שיתמוך בבחירה מתוך החוצץ החזותי. הצעה זו לא התקבלה בהתלהבות בוועדת התקינה.

מטרה

מטרת מסמך זה להשוות את התועלת לעומת הנזק בישום שתי השיטות

שיטה

ההשוואה מבוססת על אפיון של האוכלוסיה, על פי העדפותיה. המחקר הפסיכולוגי מתייחס אל שני אופני תפיסה: הוליסטי ואנליטי. ההשוואה מתייחסת אל ישום שתי החלופות לשתי קבוצות האוכלוסיה.

הבסיס המחקרי

התיאוריה הקלאסית של התפיסה האנושית מתייחסת אל שני אופני תפיסה:

- התפיסה ההוליסטית\אינטואיטיבית – בהרף עין, באופן לא מודע, ללא ביקורת
- התפיסה האנליטית\שיפוטית – באופן מודע, שיטתי, כולל בדיקת הנתונים, וביקורת עצמית.

בהתפתחות רגילה, התפיסה מתפתחת מאנליטית להוליסטית. בקריאת טקסטים, ילדים לומדים להרכיב מלים מאותיות, ומשפטים ממלים. עם הזמן, הקריאה עוברת להיות הוליסטית, כאשר המידע נתפס כהרף עין, במבט אחד. בחיי יומיום, כל אדם נוקט בשתי השיטות, בשלבים: התפיסה הראשונה היא הוליסטית. במקרים בהם התפיסה ההוליסטית היא דיסוננטית עם מידע קודם, האדם נוקט בתפיסה האנליטית. אבל, הפעילות האנליטית צורכת משאבי קשב, על חשבון מטלות אחרות.

הסבר מפורט על שני אופני התפיסה ניתן למצוא בספרו של חתן פרס נובל לכלכלה, דניאל כהנמן, "לחשוב מהר, לחשוב לאט".

המצבים והאופן בהם נעשה מעבר מתפיסה הוליסטית לתפיסה אנליטית שונים בין אדם לאדם. בתיאוריות התפיסה נהוג לסווג את האנשים על פי העדפתם (הבלתי מודעת):

- אנשים בעלי תפיסה אנליטית - שעוברים בקלות לשלב של בדיקת המידע ההוליסטי
- אנשים בעלי תפיסה הוליסטית – שמסתפקים בהתרשמות הראשונה, ושנמנעים משיפור התפיסה על ידי בדיקת המידע.

במדידות של אופני התפיסה נמצא ש-85% מהאוכלוסיה נוקטת בתפיסה ההוליסטית, ואילו 15% מהאוכלוסיה תופסת אלניטית.

הערכת התועלת והנזק שבישום שתי החלופות

התועלת והנזק מוצגים בטבלה הבאה.

אוכלוסיה אנליטית	אוכלוסיה הוליסטית	
15%	85%	אחוז האוכלוסיה
הפתרון עונה על הציפיות	הפתרון בעייתי מאוד	הפתרון - בחירה לוגית
הפתרון אינו אופטימלי	הפתרון עונה על הציפיות	הפתרון – בחירה חזותית

הסבר

הפתרון של בחירה לוגית עונה על הציפיות של אנשים המשתייכים לאוכלוסיה האנליטית. לאנשים מהאוכלוסיה הזו, הפתרון של בחירה חזותית אינו אופטימלי, אבל הם יכולים להסתגל אליו בקלות רבה.

הפתרון של בחירה חזותית מתאים ועונה על הציפיות של בעלי החשיבה ההוליסטית, שנמנעים מלהשקיע משאבים מנטליים בפעילויות של בדיקה עצמית. עבורם, הפתרון של בחירה לוגית מעמיס, מחייב לפעילות מנטלית בדרך שאינה נהירה להם, ושאינם מורגלים בה.

שיקולי בבחירת הפתרון

מרבית האוכלוסיה היא של אנשים הוליסטים. לאוכלוסיה זו, הבחירה החזותית היא אופטימלית, והבחירה הלוגית היא בעייתית.

יש אפשרות להציע פתרון הכולל שני מודי שימוש, שמתאים לשני סוגי האוכלוסיות, כך שכל אדם יכול לבחור את אופן השימוש המתאים לו.

החסרון של פתרון משולב הוא במורכבות בשימוש, שעלול להתבטא בהחלפת מוד בטעות. לא ברור אם היתרון של התאמה לאוכלוסיה האנליטית מצדיק את המורכבות בפתרון המשולב.

סיכום

ללא ספק, התקן לעריכת טקסטים דו-כיווניים צריך לתמוך בשיטת הבחירה החזותית, שתואמת את אופן התפיסה של מרבית הציבור.

בנוסף, ניתן לשקול תמיכה גם בשיטת הבחירה הלוגית, המועדפת על ציבור האנשים בעלי התפיסה האנליטית.